

Recreatieve en natuurlijke aspecten van het houden van dieren en planten

door P. van Ingen, Ministerie van Landbouw en Visserij, postbus 20401, 2500 EK s-Gravenhage.

Het Ministerie van Landbouw en Visserij kent verschillende beleidsdirecties die te maken hebben met dieren en planten. Die directies zijn o.a. de Directie Veehouderij en Zuivel, Veterinaire Dienst, Akker en Tuinbouw.

Van oudsher is de bemoeienis gericht op de productiekant van dieren en planten. Door de komst van Openluchtrecreatie en Natuur-, Milieu- en Landschapsbeheer van het W.V.C. naar het Ministerie van L. en V. wordt ook het belang van de recreatieve en natuurlijke aspecten van houden van dieren en planten benadrukt.

De Directie Openluchtrecreatie kent sinds 1 januari 1986 een aantal centrale eenheden en een buitendienst. Per 1 maart 1987 is mr. W.R.J. van den Hende als directeur aangesteld. De buitendienst bestaat per provincie uit een Consulent voor de Openluchtrecreatie, die voor zijn werk ondersteuning heeft van enkele medewerkers. Tot de centrale eenheden van de directie behoort ondermeer een Hoofdafdeling Recreantenbeleid. Het zwaartepunt bij deze hoofdafdeling ligt niet zozeer op de aanbodskant, de voorzieningen, als wel op de maatschappelijke vraagzijde. De Afdeling Paardesport en Hobbydierhouderij maakt deel uit van de genoemde Hoofdafdeling Recreantenbeleid.

Taken van de Afdeling Paardesport en Hobbydierhouderij

Delen van de huidige taken van de Afdeling Paardesport en Hobbydierhouderij waren voorheen verdeeld over de eerder genoemde directies waar de productielandbouw (akkerbouw en veeteelt) centraal staat. Er heeft een bundeling plaatsgevonden in de Afdeling Paardesport en Hobbydierhouderij van de onderdelen die te maken hebben met vrijetijdsbesteden, dus de niet commerciële kant.

Met de aanverwante directies uit de productiesfeer wordt dan ook regelmatig overleg gepleegd om tot een goede stroomlijning van de verschillende beleidslijnen te komen en het bundelen van krachten waar het gaat om gezamenlijke acties. Voorbeelden hiervan zijn o.a.: met de Veterinaire Dienst wordt overleg gepleegd over de gezondheid en het welzijn van dieren o.a. op kinderboerderijen, met de Directie Natuur-, Milieu- en Faunabeheer wordt overleg gepleegd over bedreigde uitheemse diersoorten, die door hobbyisten worden gehouden en de natuur- en milieueducatie op kinderboerderijen en met de Directie Akker- en Tuinbouw wordt gesproken over de imkerij.

Het beleid van de Directie Openluchtrecreatie is onder meer gericht op het bevorderen van actieve en passieve vormen van vrijetijdsbesteden, waarin het dier centraal staat. De functie van de medewerker wordt omschreven als een brievenbusfunctie tussen hobbydierhouderij en ministerie.

De vraag wordt nogal eens gesteld: "Is hobbydierhouderij nu zo belangrijk dat er een afzonderlijke medewerker op het ministerie zich daarmee moet bezig houden?". Andere vragen zijn: "Moet het ministerie zich ook al met de invulling van de vrije tijd gaan bemoeien, of moet je het houden van dieren wel bevorderen?". Van de zijde van het ministerie wordt dit toch anders gezien en bestaat er een aantal belangrijke argumenten om zich voor deze sector in te zetten.

Het begrip zinvolle vrijetijdsbesteding is in de laatste decennia steeds belangrijker geworden. De vrije tijd is de afgelopen 30 jaar enorm toegenomen, helaas nogal eens gedwongen door werkeloosheid en arbeidsongeschiktheid, maar ook door langere vakanties, arbeidstijdverkorting, vutregelingen enz. Bovendien is het leefpatroon van de mensen sterk veranderd. Men is tegenwoordig geneigd om 's avonds en in de weekeinden iets totaal anders te doen om van de soms saaie of

soms intensieve en stressgevoelige arbeid los te komen. De mobiliteit is sterk toegenomen, zodat het bezoek van een verre vriend geen probleem meer is. Tevens worden dierentoonstellingen over het hele land bezocht. Het staat iedereen vrij zijn vrije tijd op eigen wijze in te vullen. Besteed men zijn tijd aan het houden van dieren dan moet dit wel op een juiste manier gebeuren, met de voor de recreatie geschikte diersoorten. In de laatste tien jaar is het houden van gezelschaps- c.q. hobbydieren toegenomen. De mogelijkheid tot het houden van dieren is in ons overvolle land beperkt. Hield men vroeger een varken in de schuur of een geit die dan in de wegberm graasde, hoofdzakelijk ter aanvulling van het inkomen, tegenwoordig kan dat niet meer. Nu worden veel dieren hobbymatig gehouden en men zegt: "Een hobby kost geld".

Het belang van de hobbydierhouderij sector wordt door het ministerie dan ook zeker niet vergeten. Er is o.a. controle op de samenstelling van diervoeders en diergeneesmiddelen. Om aan te geven hoe omvangrijk deze sector is wil ik u enkele cijfers voorleggen uit een intromart-onderzoek uit 1980.

In 1980 waren er in Nederland 1,8 miljoen honden en 1,5 miljoen katten en er werd voor 33 miljoen gulden besteed aan de aankoop van dieren. Aan voedsel werd 700 miljoen gulden besteed. Voor \pm 35% van de gezinnen betekende dit een uitgave van 10-16 gulden per week aan diervoedsel.

In dat jaar berekende men het aantal hobbymatig gehouden vogels op circa 8 miljoen (de jongste cijfers geven bijna het dubbele aantal aan) en er werd voor ongeveer 10 miljoen gulden aan dieren gekocht. Aan het voedsel voor de vogels besteedde men in 1980 120 miljoen gulden.

Voor de mensen die een aquarium bezaten werd berekend dat er 143 liter water per aquariumhouder aanwezig was, wat betekent dat er ongeveer 10 miljoen vissen gehouden werden. In 1980 werd er 24 miljoen gulden besteed aan de aankoop van dieren.

Voor knaagdieren gold \pm 1 miljoen dieren waarvoor voor 35 miljoen gulden aan voedsel werd besteed.

Gesproken is nu nog niet over de handel in accessoires die bij de aanschaf van het dier behoren, of over dierenartsen en diergeneesmiddelen. Verder zijn de grotere, vaak hobbymatig gehouden, dieren als geiten, schapen en paarden, waaronder een aantal zeldzame huisdieren, buiten beeld gebleven.

Ook voor de imkerij, die bijna altijd als hobby wordt uitgeoefend, zijn de cijfers sprekend. Er zijn \pm 12.000 imkers in ons land met ongeveer 100.000 bijenvolken. Een volk met toebehoren vertegenwoordigt een waarde van f 800,-- en er wordt voor 10 miljoen gulden aan honing geproduceerd, die in 15 % van de binnenlandse behoefte voorziet. Door een betere bloembestuiving zullen producten als hard en zacht fruit, augurken, meloenen enz. een hogere marktwaarde hebben. Wel dient opgemerkt te worden dat deze toegevoegde waarde moeilijk te becijferen is. De bestedingen voor de aanschaf van dieren en diervoedsel loopt in de miljoenen.

Uit deze cijfers is het economisch en maatschappelijk belang van deze vorm van vrijetijdsbesteding in grote lijnen aangegeven. Uiteraard gaat het hierbij ook om een niet onaanzienlijk aantal personen, die in deze sector hun brood verdienen. Toch bestaan er nog heel andere motieven waarom de rijksoverheid specifieke aandacht wil geven aan de hobbydierhouderij. Het houden van dieren vereist immers een zekere kennis, opdat de mens zijn dieren op verantwoorde wijze kan houden. Dieren worden vaak in een impuls aangeschaft omdat het bij iemand gezien is en zo leuk of mooi gevonden wordt. De gevolgen van de aanschaf komen pas later en men heeft dan nogal eens spijt van die handeling. Die spijt is terug te vinden in de te grote aantallen zwerfdieren (vooral rond de vakantie)

en de vaak overvolle asiels. In de krant lezen we elke dag wel "goed tehuis gezocht voor" of "gratis af te halen".

De Minister van Landbouw en Visserij, ir. G.J.M. Braks, heeft daarom ook op 3 september de actie gestart "Bezint eer gij begint". Deze actie is bedoeld om mensen aan het nadenken te zetten, wat het gevolg is van de aanschaf van een dier vóóordat dit dier wordt aangeschaft. Bijvoorbeeld: Een bond leeft ± 10,,jaar, hij verhaart, wordt ziek, is als pup nog niet zindelijk, is ongehoorzaam, moet uitgelaten worden in weer en wind, moet ergens blijven als u op vakantie gaat enz. enz. Zijn die problemen allemaal overdacht en bent u nog steeds vastbesloten een dier aan te schaffen, dan is de kans op teleurstelling duidelijk kleiner en het doel van de actie is dan in principe bereikt.

In overvolle steden is het vaak moeilijk om dieren te houden en in sommige gezinnen waar bijvoorbeeld allergieën voorkomen is het onmogelijk om dieren te houden.

Voor kinderen is het van belang om met dieren in contact te komen. Dit kan dan o.a. op een kinderboerderij. Ze leren daar omgaan met dieren en respect te hebben voor het leven en het milieu. Een kinderboerderij is dáárom zo'n goede gelegenheid omdat er niet alleen met dieren wordt omgegaan. De kinderen worden ook begeleid en krijgen met hun ouders informatie over de dieren die men zelf houdt. Tevens wordt er ook vaak les gegeven. Ook maken kinderen kennis met de landbouw en veeteelt of zo u wilt met de voedselproductie. Voor de verbreding en de verdieping van het kinderboerderijenwerk is een deskundige ondersteuning noodzakelijk, met name op het gebied van voorlichting, presentatie en educatie. Het Ministerie van Landbouw en Visserij hecht daar zoveel waarde aan dat zij de functie "Consulent Kinderboerderijen" in het leven heeft geroepen en deze ook betaalt gedurende een periode van drie jaar

De consulent is de vraagbaak van beginnende en bestaande kinderboerderijen. Vragen over financiering, mestverwerking, gebouwen e.d. kunnen daardoor beter worden beantwoord. Daarnaast is de consulent als leraar verbonden aan de Praktijkschool Barneveld en geeft daar les aan de cursus dierverzorger op kinderboerderijen en kinderboerderijbeheerder. Op deze manier wordt het kinderboerderijenwerk zowel in de breedte als in de diepte verbeterd.

Ook dierentuinen behoren tot het beleidsveld van de Directie Openluchtrecreatie. Binnen dierentuinen is de opzet en de presentatie veranderd. De huidige dierentuinen leggen vooral het accent op de educatieve en soms conserverende taak, d.w.z. mensen moeten in een dierentuin iets kunnen opsteken en bovendien zal een dierentuin door fokprogramma's de in de vrije natuur uitgestorven dieren proberen te handhaven en waar mogelijk terug te zetten in de natuur en tevens de vangsten en handel van bedreigde diersoorten proberen tegen te gaan. Het Ministerie van Landbouw en Visserij is thans in overleg met de Nederlandse Vereniging van Dierentuinen om de ontwikkeling van educatieve projecten te stimuleren en de deskundigheid te bevorderen m.b.t. fok- en voedingsprogramma's. Dit brengt ons bij andere zeldzame dieren, n.l. de zeldzame huisdierrassen.

In toenemende mate is er belangstelling van individuelen, kinderboerderijen, gemeenten enz. voor het houden van Nederlandse zeldzame huisdierrassen. Voor het instandhouden van deze rassen is een aantal argumenten aan te voeren, n.l.:

a. Een wetenschappelijk argument, in het instandhouden van een bepaald genenreservoir, wat door bijvoorbeeld inteelt zou kunnen verdwijnen.

b. Een economisch argument, dat in bepaalde rassen genen voorkomen, die in de moderne fokmethoden ingepast kunnen worden, dit ter verbetering van de moderne hoogproductieve huisdierrassen.

c. Recreatieve argumenten. Het natuurgericht recreëren geniet een grote belangstelling. Voor sommigen betekent dit genieten van een landschap met daarin, voor dat gebied karakteristieke, dieren en planten.

De Stichting zeldzame huisdierrassen heeft bij de instandhouding van deze rassen een landelijke taak. Helaas zijn de mogelijkheden van de stichting door het geringe aantal donateurs enigszins beperkt.

Het ministerie heeft gemeend deze taken te moeten ondersteunen. Allereerst heeft de stichting via het Fonds Veefokkerij in Nederland de financiële armslag gekregen om een foktechnisch inspecteur aan te stellen. Deze heeft een coördinerende taak op het gebied van de foktechnische aspecten en zal kunnen inventariseren wat er in Nederland nog aanwezig is aan zeldzame huisdieren. Bovendien zal de standaard van de dieren bewaakt moeten worden. Verder is besloten tot subsidiëring van een educatief/ foktechnisch project op Jeugdparc Nienoord te Leek (Groningen). De opzet hiervan is dat het fokken met zeldzame huisdierrassen wordt gestimuleerd op dit jeugdparc, maar ook dat het een uitstraling zal hebben naar de rest van het land en vooral naar de kinderboerderijen. Hierdoor zal de stichting een vast herkenningspunt verwerven en meer bekendheid krijgen, zodat niet alleen het aantal donateurs gestaag zal toenemen, maar ook het aantal actief betrokkenen. Het is een stukje geschiedenis van onze landbouw wat niet verloren mag gaan.

In mijn betoog hoop ik in globale zin aangetoond te hebben welke rol de overheid speelt bij de hobbydierhouderij als vorm van vrijetijdsbesteding. Deze bemoeienis heeft ten doel niet alleen de recreant maar ook het dier ten dienste te zijn. In dit licht past zeer wel het instandhouden van zeldzame huisdierrassen. Wij wensen u daarom veel succes met uw werk en weet dat het Ministerie van Landbouw en Visserij uw activiteiten met belangstelling volgt.